

Yaratıcı Drama Yöntemi ile İşitme Engelli Çocuklarda Sosyal Beceri Geliştirme¹

Beyhan ARBAY²

Fatma ÖNALAN AKFIRAT³

Özet

Yaratıcı drama yöntemi ile işitme engelli çocuklarda sosyal beceri geliştirmek için hazırlanmış programın etkililiğini ölçmek amacı ile yapılan bu çalışmada, İstanbul ili, Göztepe Dosteller İşitme Engelliler İlköğretim Okulu seçilmiştir. 10-11 yaş grubunda bulunan, 12 öğrenciden oluşan çalışma grubu oluşturulmuştur. Çalışılacak olan sosyal becerilerin tespiti ve uygulanan çalışmanın etkinliğini ölçme amacı ile Avcıoğlu'nun (2003) Sosyal Beceri Değerlendirme Ölçeği'nden yararlanılmış, uzman görüşü alınarak 29 ifadeden oluşan ön test-son test hazırlanmış ve öğrencilerin sınıf öğretmenleri tarafından doldurulmuştur. Sınıf öğretmenlerinin değerlendirme sonuçlarına göre uygulaması yapılacak olan sosyal becerilerin çalışma planları hazırlanmıştır. "Selamlaşma ve tanışma", "uyum ve güven", "duyuları tanıma", "duyguları tanıma", "dinleme", "alay etme ile başa çıkma", "öfke kontrolü" ve "kuralları tanıma" konularında toplam 12 oturum planı hazırlanmış ve 23 ders saati çalışılmıştır. Uygulamadan 2 ay sonra uygulamanın etkin olup olmadığını ölçmek üzere, uygulama öncesi kullanılan test (son test) tekrar sınıf öğretmenlerine verilerek, uygulamaya katılan öğrencileri için bireysel değerlendirme yapımları istenmiştir. Sınıf öğretmenlerinin, uygulama öncesi ve sonrası yapmış oldukları değerlendirme sonuçları wilcoxon testi ile analiz edilmiştir. Analiz sonucunda öğrencilerin davranışlarında, ilişkiyi başlatma ve sürdürme becerisinde, konuşma becerisinde, grupla çalışma becerileri ve bilişsel becerilerde istatistiki olarak olumlu yönde anlamlı bir fark yarattığı görülmüştür. Ancak etkileşim becerileri, duygusal beceriler ve temel sosyal beceriler alt ölçeklerinde anlamlı bir fark yaratmadığı saptanmıştır.

Anahtar Sözcükler: Yaratıcı drama, işitme engelli, işaret dili, sosyal beceri

Developing Social Skills of Hearing Impaired Children With The Creative Drama Method

Abstract

Dosteller Hearing Impaired Children's Primary School in Göztepe, İstanbul was chosen for this work which aims to measure the effectiveness of the program prepared to improve of the hearing impaired children's social skills with the creative drame method. A study group of 12 children was formed between the ages of 10-11. Avcıoğlu's (2003) Social Skill Evaluation Scale was used in order to analyze the effectiveness of the project and to define the social skills to be studied. Consulting the experts it was prepared a pro-test containing 29 statements and it was filled by the teachers' of the students. According to the results of their assessments, the plans of the social skills that will be practised were prepared. Totally 12 plans were prepared about the following subjects: "greeting and introduction", "adjustment and reliance", "regocnition of the sensations", "regocnition of the emotions", "listening", "coping with teasing", "control of anger" and "recognition of the rules" and the practice took 23 hours. After two months of the practice, the test(the last test)used before the practice was given to the teachers again in order to evaluate the effectiveness of the practice and they were asked to make personal assesments for the participant students. The assesments they made before and after the practice were analized with one of the parametric tests; wilcoxon test. When analizing the assesments that were made after the practice in general, some positive changes were noticed statistically in the participant students' behaviors, in the basic

1 Bu makale, MEB Özel Doğanç Yaratıcı Drama Liderliği/Eğitmenliği Kursu Bsitirme Projesi'nden geliştirilerek yazılmıştır.

2 İstanbul Barosu Başkanlığı Personeli, e-posta:beyhanarbay@gmail.com

3 Öğretmen, Milli Eğitim Bakanlığı, fatamakfirat@gmail.com

social skills, in the skill of starting and sustaining the relationship, in the speaking and the cognitive skills. On the other hand, no significant differences were noticed in some subscales of the emotional skills, basic social skills and interaction skills.

Keywords: *Creative drama, hearing impaired, sign language, social skill*

Giriş

Çeşitli derecelerde işitme ve konuşma kaybı bulunan bireylerle ilgili farklı tanımlamalar yapıldığı görülmektedir (Türkiye İşitme Engelliler Derneği, 2007). İşitme engelli; işitme kaybı sonucu, iletişimde yaşanan güçlük nedeniyle eğitimi, öğrenimi ve toplumsal yaşamı olumsuz yönde etkilenen birey olarak tanımlanırken, Özel Eğitim Hizmetleri Yönetmeliği'nde işitme yetersizliği olan birey; işitme duyarlılığının kısmen veya tamamen kaybından dolayı konuşmayı edinmede, dili kullanma ve iletişimde yaşadığı güçlükler nedeniyle özel eğitim ve destek eğitim hizmetine ihtiyacı olan birey (MEB, 2012) olarak tanımlanmaktadır. İşitme engelli birey, en iyi teknik cihaz (işitme cihazları v.b.) ve eğitim olanakları sağlansa bile konuşmayı işitmeye dayalı olarak anlaması ve geliştirmesi tam olarak mümkün olmayan, belirli bir derecede işitsel yetersizliği olan bireydir (Atay, 2009).

İşitme engelliler yaşamları boyunca diğer insanlarla etkileşimlerinde, akademik çalışmalarda, duygusal ve davranışsal alanlarda ve mesleki yaşamlarında çeşitli sorunlarla karşılaşmaktadırlar. Bu sorunların çözümlenmesi için işitme engelli çocukların sosyal beceri düzeylerinin artırılarak toplumla bütünleştirilmesi gerekmektedir. İşitme engellilerin gelişim süreçleri düşünüldüğünde sosyal beceri eğitiminin erken yaşlarda başlaması; yaşantıya dayalı olması ve süreklilik taşıması, akranlarıyla iletişimlerinin gelişmesi ve sosyalleşmeleri açısından gereklilik taşımaktadır. İşitme engelli çocuklarla ilgili yapılan çalışmalarda, işitme engelli çocukların işitme problemi olmayan çocuklara göre daha çok akademik, duygusal ve davranışsal problemlere sahip oldukları, davranışsal problemlerinin temelinde sosyal gelişimlerini etkileyen becerilere sahip olmamaları veya bu becerilerin az geliştiği belirtilmektedir (Akfırat, 2004; Gönen, 2001). Bu çalışmalarda ilköğretim düzeyindeki öğrencilerin yaşamlarında önemli olan sosyal durumlara ilişkin becerilerini, yaratıcı drama ile yeniden yaşayarak ve dramatik oyunlar yoluyla buldukları, yaratıcı drama çalışmalarıyla işitme engellilerin sözcük dağarcığının, soyut düşünme yeteneğinin, hayal gücü ve diğerleriyle başarılı iletişim becerilerinin dolayısıyla sosyal becerilerinin gelişeceğini, bu yüzden normal gelişim gösteren çocuklarda olduğu gibi işitme engelli çocukların eğitim programlarında da yaratıcı drama çalışmalarına yer verilmesi gerektiğini belirtmektedirler. Sack (2001) "Sesleri Görmek" adlı çalışmasında; "Bazı sağır çocuklar, ağır sağır olsalar da ötekilerden çok daha iyi bir eğitim alabiliyorlarsa, o zaman sorunun kökenlerini sağırılıklarında değil, sağırlığın neden olduğu zorluklarda, özellikle yaşamlarının başlangıcından itibaren karşılaştıkları iletişim kurma zorluğunda ya da bozukluğunda aranmalıdır." ifadesi ile iletişim becerilerinin geliştirilmesinde eğitimin önemini vurgulamaktadır. Sonuç olarak işitme engelli çocukların sosyal becerilerini geliştirmelerine olanak sağlayarak, öğretim ortamlarında yaratıcı drama etkinlikleri gibi farklı öğretim yöntemlerinin kullanılması, işitme engelli çocukların kişisel ve sosyal gelişimlerine önemli katkılar sağlayacaktır.

Sosyal beceri kavramı, pek çok kaynakta araştırmacı ve yazarlar tarafından, değişik şekillerde tanımlanmış ve sınıflandırılmıştır (Sorias, 1986 ; Akt: Çifci ve Sucuoğlu, 2003). Sosyal beceri, bireyin kişilerarası ilişkilerde hem olumlu hem de olumsuz duygularını, sosyal ödül kaybetme endişesi duymaksızın ifade edebilme becerisidir. Kişinin olumlu ya da olumsuz duygularını uygun bir biçimde anlatabilmesi, kişisel haklarını savunabilmesi, gerektiğinde başkalarından yardım isteyebilmesi ve kendisine ters gelen istekleri geri çevirebilmesini sağlayan beceriler olarak tanımlanmıştır. Sosyal yeterlilik kavramı, sosyal beceri kavramı ile eş anlamlı olarak kullanılsa da sosyal beceriyi de kapsayan çok daha geniş bir kavramdır ve sosyal yeterlilik, bireyin belli bir durumdaki performansının genel niteliği konusunda sosyal yargıyı belirtirken, sosyal beceri ise belirli bir sosyal durumda yapılan davranıştır (Hops, 1983; Akt: Akfırat, 2004). Ayrıca sosyal beceri düzeyi yüksek olan bireyin, günlük yaşam gerekliliklerini yerine getirebildiği, kendisi ve başkaları için katılım ve sorumluluk gerektiren durumlarda

baş çıkma davranışları gösterebildiğinin varsayıldığı; sosyal beceri düzeyi düşük olan bireyin ise yaşam gerekliliklerini yerine getiremeyeceği, başkaları ve kendisi için sorumluluk geliştiremeyeceği (Gresham ve Reschly, 1988; Akt: Akfırat, 2004) belirtilmektedir.

Akkök (1999) sosyal becerilerle “sosyal yeterlilik” olarak düşünülen gelişmelerin iç içe bulunduğunu belirtmiş ve bu gelişmeleri; kendini ifade etme, kendine güven, arkadaşlarca kabul görme, aile fertleri ve diğer önemli bireylerce kabul görme, sosyal bağımsızlık, destekleyici sosyal çevre başlıkları ile özetlemiştir. Akkök (1999) sosyal becerileri ise; ilişkiyi başlatma ve sürdürme becerileri, grupla bir işi yürütme becerileri, duygulara yönelik beceriler, saldırgan davranışlar ile baş çıkma becerileri, stres durumuyla baş çıkma becerileri, plan yapma ve problem çözme becerileri olarak gruplandırmıştır. Sosyal Becerileri Değerlendirme Ölçeğinde, Avcıoğlu (2003) sosyal becerileri; temel sosyal beceriler, ilişkiyi başlatma ve sürdürme becerileri, duygusal beceriler, grupla bir işi yürütme becerileri, konuşma becerileri, etkileşim becerileri ve bilişsel beceriler olarak gruplandırmıştır.

İşitme engelli çocuklarda sosyal beceri geliştirilmesine yönelik olarak yapılan bu çalışmada öğretim yöntemi olarak kullanılan yaratıcı drama; çocuk oyunlarından ve benzer etkinliklerden yola çıkarak gözlem yapma, doğaçlama, rol oynama, dramatizasyon gibi tiyatro tekniklerinden yararlanarak çeşitli yaşam durumlarını canlandırma, onları yeniden yaratıp irdeleme, bu yaşam durumlarından bilgilenme ve öğrenmeye geçme çalışmalarıdır (San, 2003). Drama herhangi bir konuyu, doğaçlama, rol oynama gibi tekniklerden yararlanarak bir kümeye ve küme üyelerinin birikimlerinden, yaşantılarından yola çıkarak canlandırmalar yapmaktır (Adıgüzel, 2009).

Amaç

İşitme engelli çocukların eğitiminde yaratıcı drama yöntemi kullanılarak yapılan çalışmaların alan yazında yetersiz olduğu tespit edilmiştir. Bu alanda gerçekleşen çalışmalar incelendiğinde; Ömeroğlu’nun (1992) “Okul Öncesi İşitme Engelli Çocukların Kaynaştırılmasında Yaratıcı Drama Eğitiminin Kullanılması”, Avcıoğlu’nun (2005, 2007) işbirlikçi öğrenme yaklaşımı ve drama yöntemi ile hazırlanan “Etkinliklerle Sosyal Beceri Eğitimi”, Akfırat’ın (2004). “Yaratıcı Drama’nın İşitme Engellilerin Sosyal Becerilerinin Gelişimine Etkisi” adlı çalışmaların olduğu görülmüştür.

Alanyazın taramasında, işitme engelli çocuklarla “yaratıcı drama yöntemi ile sosyal beceri geliştirme” konusunda yapılan en kapsamlı çalışmanın Akfırat’a (2004) ait olduğu görülmüştür. Sosyal beceri eğitim programının uygulandığı grubun “ileri derece işitme kayıplı” olmaları nedeniyle başka insanların düşüncelerini ve duygularını anlamada zorluk çektiklerini, araştırmasında görsel algıya yönelik tahtaya yazma, çeşitli resim ve araç gereçlerin kullanıldığını, buna rağmen bilişsel süreçlere ilişkin güçlükleri nedeniyle kavramları ve tahtaya yazılanları anlamada, soruları anlayıp yanıt vermekte güçlük çektiklerini belirtmiştir. Çalışmada, yaratıcı drama yöntemi ile hazırlanan sosyal beceri eğitim programının, işitme engelli çocukların, genel olarak sosyal becerilerinin gelişmesinde önemli bir faktör olduğunu belirtmiştir (Akfırat, 2002, 2004, 2006). Akfırat (2004), yaratıcı drama yöntemi ile hazırlanan programın etkili olabilmesi konusunda ise; uygulama esnasında daha fazla pekiştirme ve geri bildirim yer verilmesinin yanı sıra uygulama sırasında araştırmacının verdiği yönergeleri anlayan çocukların, yönergeleri anlamayan arkadaşlarına işaret diliyle anlatmaya çalıştıkları gözlemlendiğini, bu nedenle işitme engelli çocukların kendi aralarında sıklıkla kullandığı işaret dilinin çalışmalarda kullanılması durumunda, yönergeleri anlama, uygun tepki verme ve programın etkililiği açısından daha iyi sonuçlar alınabileceğini ifade etmektedir. Özbey (2007) sosyal ve iletişim becerilerinin yetersizliğinden dolayı ortaya çıkan birçok problemli davranışın ortadan kalkmasını, çocuğun sosyal kabulünü artırarak diğer bireylerle olan ilişkilerini geliştirmesini ve sosyal ortamlara girmesini sağlamanın sosyal beceri öğretimin yararları arasında olduğunu ifade etmektedir.

Cornelius (1990) işitme engelli anaokulu çocuklarının sınıf yaşamı ve iletişim stratejileri konusundaki bilişsel ve sosyal oyun davranışlarını araştırmıştır. Biri işaret dili diğeri konuşma dilini kullanan iki sınıf gözlemlenmiştir. İşitme engelli çocukların işlevsel, yapıcı (yapısal), dramatik ve sosyal oyun davranışlarının incelendiği çalışmada, istatistiksel olarak iki grup arasında sosyal ve dramatik oyunda olduğu kadar agresiflik seviyesinde de belirgin farklar gözlemlenmiştir. Örnek olarak, işaret dili kullanan çocukların konuşma dilini kullananlara göre daha yüksek bir seviyede sosyal oyun davranışı ve daha düşük seviyede agresif davranışlar sergilediklerini tespit etmişlerdir. Alan yazındaki çalışmaların önerileri doğrultusunda bu çalışma düzenlenmiş ve işaret dili kullanılmıştır.

İşitme engelli çocukların, işitme problemi olmayan çocuklara göre daha çok akademik, duygusal ve davranışsal problemlere sahip olmalarının, davranışsal problemlerinin temelinde sosyal gelişimlerini etkileyen becerilere sahip olmamaları sonucunun, eğitim alanında yapılacak olan çalışmalarla değişebileceği düşünülmektedir. Bu doğrultuda çalışma, yaratıcı drama yöntemi ile işitme engelli çocuklarda sosyal beceri geliştirme amacıyla yapılmıştır.

Yöntem

1. Çalışmanın Deseni

Bu çalışmada tek grup ön-son test yarı deneysel araştırma deseni kullanılmıştır.

2. Çalışma Grubu

Yaratıcı drama yöntemi ile sosyal beceri geliştirme amacıyla yapılan bu çalışma, işitme engelli çocukların, gerek sosyal ilişkilerinde gerekse toplumsal yaşam içerisinde yaşadıkları zorluklar göz önünde bulundurularak, ihtiyaç duydukları davranış becerilerinin kazandırılması amacı ile hazırlanmıştır. Çalışmanın uygulama kısmı, uygun fiziki koşullarının bulunması, eğitim-öğretim gören tüm öğrencilerinin işitme engelli olması nedeni ile Dosteller İşitme Engelliler İlköğretim Okulu'nda gerçekleştirilmiştir. Kazandırılmak istenilen sosyal becerilerin 10-12 yaş grubu aralığındaki öğrencilerle çalışılmasının uygun olacağı düşünüldükçe, 3., 4. ve 5. sınıf öğretmenleri ile ayrı ayrı görüşmeler yapılmıştır. Sınıf öğretmenleri ile yapılan görüşmeler sonucunda; bazı öğrencilerin işitme kaybı tanısı ile birlikte zihinsel yetersizlik tanısı konulmuş öğrenciler oldukları görülmüş, bazı öğrencilerin de çalışmalara düzenli olarak katılamayacağı göz önünde bulundurulmuştur. Çalışma grubu; işitme kaybı tanısı dışında başka tanısı bulunmayan, sosyal becerilerin geliştirilmesine ihtiyaç duyulan, çalışmalara düzenli katılım sağlayabilecek öğrencilerden oluşturulmuştur. Grubun cinsiyet dağılımında eşitlik gözetilerek, 6 kız ve 6 erkek öğrenciden oluşmuş ve bu öğrencilerin onu 10 yaş grubundan, ikisi 11 yaş grubundandır.

3. Veri Toplama Aracı

Bu çalışmada, uygulamaya katılan öğrencilerin, uygulama öncesi kazandırılması hedeflenen sosyal becerilerini tespit etme, elde edilen sonuçlara göre çalışma planı hazırlama ve uygulama sonrasında yapılan çalışmanın etkinliğini ölçme amacı ile Avcıoğlu'(2003)'nın Sosyal Becerileri Değerlendirme Ölçeğinden yararlanılarak, 25' i olumlu, 4'ü olumsuz toplam 29 ifadeden oluşan, evet, hayır ve bazen seçeneklerini içeren ölçme aracı kullanılmıştır. Sözü edilen ölçme aracı ön test-son test şeklinde kullanılmıştır. Yapılan çalışmada çalışma grubu sayısı yeterli olmadığından, geçerlilik ve güvenilirlik çalışması Avcıoğlu (2003) tarafından yapılan SBDÖ tümüyle kullanılamamış, ölçeğin daha kapsamlı bir geçerlilik ve güvenilirlik çalışması ile faktör analizinin daha sonraki çalışmalarda yeterli örneklem grubu ile yapılması planlanmıştır. Bu çalışmanın nicel verileri uygulayıcı tarafından uzman görüşü alınarak oluşturulan ön test ve son test ile elde edilmiştir. 29 ifadeden oluşan test, uygulama öncesinde ve sonrasında uygulamaya katılan öğrencilerin sınıf öğretmenlerine verilerek, her bir öğrenci için bireysel olarak sosyal beceri davranışlarına ilişkin değerlendirme yapmaları istenmiştir.

4. Verilerin Çözümlemesi

Çalışmada elde edilen veriler, non-parametrik testlerden Wilcoxon testi kullanılarak analiz edilmiştir. Çalışmada ön-son test olarak uygulanan Sosyal Becerileri Değerlendirme Ölçeğinden elde edilen puan ortalamaları arasındaki farkın, istatistiksel olarak anlamlı olup olmadığı parametrik olmayan testlerden Wilcoxon testi ile belirlenmiştir.

5. İşlem

İşitme engelli çocukların ihtiyaç duydukları sosyal becerileri tespit etme amacı ile uygulama öncesinde değerlendirme yapmak üzere sınıf öğretmenlerine verilen ön test sonuçlarına göre, atölyelerde işlenecek ya da üzerine çalışılacak olan beceriler tespit edilmiştir. Bu becerilerin oluşturulmasında, uzman görüşlerinden yararlanılarak 4 aylık sürecek atölye çalışma planları hazırlanmıştır. “Selamlaşma ve tanışma”, “uyum ve güven”, “duyuları tanıma”, “duyguları tanıma”, “dinleme”, “alay etme ile başa çıkma”, “öfke kontrolü” ve “kuralları tanıma” becerileri belirlenerek, 12 atölye planı hazırlanmıştır. Hazırlanan 12 oturum planının her biri 2 ders saatinde (40+40 dak.) uygulanmış, toplam 12 gün, 23 ders saatlik çalışma ile uygulama aşaması tamamlanmıştır. “Duyguları tanıma” becerisine ait örnek bir oturum planı EK 1’de yer almaktadır.

Uygulamadan iki ay sonra, yaratıcı drama yöntemi ile sosyal beceri geliştirmeye yönelik yapılan bu çalışmanın, uygulamaya katılan işitme engelli öğrencilerin davranışlarında bir değişikliğe neden olup olmadığının tespiti amacı ile sınıf öğretmenleri tarafından son test doldurulmuştur.

Çalışmada yer alan oturum planları yaratıcı drama yöntemi kullanılarak yapılandırılmıştır. Drama tekniklerinden doğaçlama, rol oynama ve donuk imge teknikleri kullanılmıştır. Ayrıca uygulama süresince eğitim-öğretim tekniklerinden soru-cevap, model olma, anlatma tekniği kullanılmıştır. Uygulama grubunu oluşturan çocukların yazılı ve sözlü yönergeleri anlamakta güçlük çekmeleri, beden dili ve işaret dilini daha çok kullanmaları nedeniyle, çalışmaların genelinde Türk işaret dili kullanılmıştır.

Bulgular ve Yorum

Ön-son test olarak uygulanan Sosyal Becerileri Değerlendirme Ölçeğinden elde edilen puan ortalamaları arasındaki farka ilişkin Wilcoxon testi sonuçları Tablo 1’de yer almaktadır.

Tablo 1. Sosyal Becerileri Değerlendirme Ölçeğinin Ön-Sontest Puanları Arasındaki Farkın Test Edilmesi

Ölçeğin Alt Boyutları	Ön test (n=12)		Son test (n=12)		Z	p
	Ort	Ss	Ort	Ss		
1. İlişkiyi Başlatma ve Sürdürme Becerisi	7,000	3,766	10,17	1,642	-2,57	0,01*
2. Duygusal Beceriler	7,333	1,776	8,083	0,515	-1,399	0,162
3. Grupla Çalışma Becerisi	3,583	0,515	3,917	0,289	-2,000	0,046*
4. Konuşma Becerisi	5,583	1,832	6,750	1,055	-2,401	0,016*
5. Etkileşim Becerileri	7,750	1,485	8,667	1,231	-1,552	0,121
6. Temel Sosyal Beceriler	5,333	1,155	5,667	0,779	-1,081	0,279
7. Bilişsel Beceriler	2,417	1,676	4,750	1,215	-2,979	0,003*
Genel (Toplam)	39,000	8,517	48,000	5,494	-2,803	0,005

* p < 0,05

Sosyal Becerileri Değerlendirme Ölçeği ön test ile Sosyal Becerileri Değerlendirme Ölçeği son test genel toplam ortalamalarının anlamlı bir farklılık gösterip göstermediğini belirlemek amacıyla yapılan eşleştirilmiş gruplar için Wilcoxon testi sonucunda, aritmetik ortalamalar arasındaki fark istatistiksel olarak anlamlı bulunmuştur ($z=-2,803$; $p=0,005<0,05$). Sosyal Beceriler Değerlendirme Ölçeği ön test genel toplam ortalaması ($x=39,000$) Sosyal Beceriler Değerlendirme Ölçeği son test ortalamasından ($x=48,000$) düşüktür. Yaratıcı drama yöntemi ile yapılan sosyal beceri eğitimi çalışmasının istatistiki sonuçlarına bakıldığında; 7 alt beceriden 4'ünde anlamlı fark yarattığı, 3'ünde ise fark yaratmadığı görülmüştür. Ancak 7 alt becerinin genel toplam puanlarına bakıldığında, aritmetik ortalamaları arasındaki fark anlamlı bulunmuştur. Aritmetik ortalama sonuçları, yaratıcı drama yöntemi ile yapılan sosyal beceri eğitiminin genel olarak etkili olduğunu göstermektedir.

Ölçekte yer alan ifadeler (2) Evet, (1) Bazen, (0) Hayır olarak yanıtlanmaktadır. Sosyal becerileri değerlendirmek üzere hazırlanan ölçekte yer alan 7, 10, 17, 18. maddeleri olumsuz (ters) ifadelerden oluşmaktadır. Ön test-son test; İlişkiyi Başlatma ve Sürdürme Becerisi, Duygusal Beceriler, Grupla Çalışma Becerisi, Konuşma Becerisi, Etkileşim Becerileri, Temel Sosyal Beceriler, Bilişsel Beceriler olmak üzere 7 alt boyuttan oluşmaktadır. Alt boyutların hesaplanmasında, boyutlara ait aritmetik ortalama alınmıştır. Alt boyutlardan alınan puanlar 0-2 aralığında değişmektedir. Alınan puanın artması o boyuta ait sosyal becerilerin yüksek olduğunu göstermektedir.

İlişkiyi Başlatma ve Sürdürme Becerisi; Ön test ve son test ortalamalarının anlamlı bir farklılık gösterip göstermediğini belirlemek amacıyla yapılan eşleştirilmiş gruplar için Wilcoxon testi sonucunda, aritmetik ortalamalar arasındaki fark istatistiksel olarak anlamlı bulunmuştur ($z=-2,57$; $p=0,01<0,05$). İlişkiyi Başlatma ve Sürdürme Becerisi ön test ortalaması ($x=7,000$) ilişkiyi başlatma ve sürdürme becerisi son test ortalamasından ($x=10,17$) düşüktür. İlişkiyi başlatma ve sürdürme becerilerinin geliştirilmesine yönelik yapılan uygulama çalışmasında; selamlaşma ifadelerini kullanma, kendini tanıtmaya yönelik sorular sorma, grup kurallarını öğrenme becerilerinin kazandırılması hedeflenmiş ve yaratıcı drama etkinlikleri ile yapılan çalışmanın, işitme engelli çocukların ilişkiyi başlatma ve sürdürme becerilerinde anlamlı fark yarattığı görülmüştür. Bu beceriye yönelik çıkan sonuç, Akfırat'ın (2003) yaratıcı drama yöntemi ile yapmış olduğu sosyal beceri eğitimi çalışmasındaki ilişkiyi başlatma ve sürdürme becerilerinden; işitme engelli çocukların "İlk tanıdığı kişilere kendini tanıtmaya" becerisini kazandıkları saptaması ile de tutarlılık göstermektedir.

Duygusal Beceriler; Ön test ile duygusal beceriler son test ortalamalarının anlamlı bir farklılık gösterip göstermediğini belirlemek amacıyla yapılan eşleştirilmiş gruplar için wilcoxon testi sonucunda, aritmetik ortalamalar arasındaki fark istatistiksel olarak anlamlı bulunmamıştır ($z=-1,399$; $p=0,162>0,05$). Duygusal becerilerin geliştirilmesine yönelik yapılan uygulama çalışmasında; duygu ifadelerini tanıma, duyguları beden dili ve sözel dil ile ifade etme, öfke duygusunu fark etme, öfke duygusunun zararlarını fark etme, kontrolsüz öfkenin zararlarını açıklama ve öfke duygusunun kontrolüne ilişkin duygusal becerilerin kazandırılması hedeflenmiş ve yaratıcı drama etkinlikleri ile yapılan çalışmanın, duyguları tanıma ve ifade etme, öfke kontrolü ile ilgili davranış becerilerinde istatistiki olarak anlamlı bir fark yaratmadığı görülmüştür. Akfırat'ın (2003) yaratıcı drama yöntemi ile sosyal beceri eğitimi çalışmasında; öfke duygusunu başkalarına zarar vermeden ortaya koyma becerisinin kazandırılmasında yapılan çalışmanın etkisiz olduğu saptaması ile benzerlik göstermektedir. Çocuğun öfke kontrolüne yönelik model davranıştan yoksun olmasının ve öfke davranışının ortaya çıktığı zamanda olumsuz duygularını uygun biçimde ifade edebileceğine ilişkin hatırlatılma yapılmamasının öfke kontrolü becerisinin kazanılmasını güçleştirdiği, uzun süreli çalışma gerektiren bir beceri olması nedeni ile de yapılan 2 derslik uygulama çalışmasının yetersiz kaldığı düşünülmektedir.

Grupla Çalışma Becerisi; Ön test ile grupla çalışma becerisi son test ortalamalarının anlamlı bir farklılık gösterip göstermediğini belirlemek amacıyla yapılan eşleştirilmiş gruplar için wilcoxon testi sonucunda, aritmetik ortalamalar arasındaki fark istatistiksel olarak anlamlı bulunmuştur ($z=-2,000$; $p=0,46<0,05$). Grupla Çalışma Becerisi ön test ortalaması ($x=3,583$) Grupla Çalışma Becerisi son test ortalamasından ($x=3,917$) düşüktür.

Grupla çalışma becerilerin geliştirilmesine yönelik yapılan uygulama çalışmasında; grupla birlikte hareket etme, grup arkadaşlarına güven duyma becerilerinin kazandırılması hedeflenmiş, yaratıcı drama etkinlikleri ile yapılan çalışmanın grup dinamiğinin oluşumu ile birlikte ve grupla işbirliği yürütme becerilerinde istatistiki olarak anlamlı bir fark yarattığı görülmüştür.

Konuşma Becerisi; Ön test ile konuşma becerisi son test ortalamalarının anlamlı bir farklılık gösterip göstermediğini belirlemek amacıyla yapılan eşleştirilmiş gruplar için wilcoxon testi sonucunda, aritmetik ortalamalar arasındaki fark istatistiksel olarak anlamlı bulunmuştur ($z=-2,401$; $p=0,016<0,05$). Konuşma becerisi öntest ortalaması ($x=5,583$), konuşma becerisi son test ortalamasından ($x=6,750$) düşüktür. Sosyal becerilerden konuşma becerisine yönelik yapılan uygulama çalışmaları sırasında; dinleme becerisi ile birlikte, işitme engelli çocukların konuşmak istediklerinde karşılarındaki kişiye uygun biçimde dokunma, konuşmaya başlamak için karşılarındakinin sözünün bitirmesini bekleme becerilerinin kazandırılması hedeflenmiş ve yaratıcı drama etkinlikleri ile yapılan çalışmanın işitme engelli çocukların konuşma becerilerinde de istatistiksel olarak da anlamlı fark yarattığı görülmüştür.

Etkileşim Becerileri; Ön test ile etkileşim becerileri son test ortalamalarının anlamlı bir farklılık gösterip göstermediğini belirlemek amacıyla yapılan eşleştirilmiş gruplar için wilcoxon testi sonucunda, aritmetik ortalamalar arasındaki fark istatistiksel olarak anlamlı bulunmamıştır ($z=-1,552$; $p=0,121>0,05$). Etkileşim becerilerinin geliştirilmesine yönelik yapılan uygulama çalışmasında; alay etmenin olumsuz bir davranış olduğunu fark etme, alay edildiğinde kızgınlık duygusunu uygun şekilde ifade etme, alay etme ile başa çıkmayı sağlayacak olumlu davranışları öğrenmeye yönelik becerilerinin kazandırılması hedeflenmiş ve her iki becerinin kazandırılması için 2 şer oturumdan 4 ayrı çalışma yürütülmüştür. Yaratıcı drama etkinlikleri ile yapılan çalışmanın işitme engelli çocukların alay etme ile başa çıkma becerisinde olumlu yönde anlamlı bir fark yaratmadığı, ancak olumsuz yönde ters etkili bir fark yarattığı görülmüştür. Uygulamada yer alan “Alay çemberi” adlı ısınma çalışmasında alay etme amacı ile kullanılan sıfatların çocukları etkilemediği çalışma içerisinde çok eğlendikleri gözlemlendiğinden, alay etme davranışını şakalaşma ve eğlenme aracı olarak algıladıkları, bu nedenle de ters yönlü bir fark yarattığı düşünülmektedir.

Temel Sosyal Beceriler; Ön test ile temel sosyal beceriler son test ortalamalarının anlamlı bir farklılık gösterip göstermediğini belirlemek amacıyla yapılan eşleştirilmiş gruplar için wilcoxon testi sonucunda, aritmetik ortalamalar arasındaki fark istatistiksel olarak anlamlı bulunmamıştır ($z=-1,81$; $p=0,279>0,05$). Yapılan uygulama çalışmasında; dinleme (dinlemenin önemini kavrama, dinlenip dinlenilmediğini fark etme ve dinlediğine ilişkin geri bildirim verme) becerilerinin kazandırılması hedeflenmiş, yaratıcı drama etkinlikleri ile yapılan çalışmanın işitme engelli çocukların temel sosyal becerilerinde istatistiksel olarak anlamlı bir fark yaratmadığı görülmüştür. Ancak işitme engelli çocukların, akranları arasında ve sosyal çevrelerinde seslerini duyurmakta güçlük çekmeleri, karşılarındaki kişiyi dinlememeleri ve başkaları tarafından dinlenilmemeleri nedeni ile karşılarındaki kişiye sert biçimde dokunma, kendilerini dinletmek için karşılarındaki kişiyi omzundan veya kolundan çekştirme, kendisine dokunulduğunda (kendisiyle konuşulmak istenildiğinde) hemen dönüp yanıt vermeme, ifade güçlüğüne bağlı olarak kızgınlık ve sabırsızlık davranışları gösterdiklerinden, uygulama sırasında sık sık kendilerine hatırlatma yapılması ve model davranışın gösterilmesi sonucu, konuşmak istediklerinde arkadaşlarına daha az sert dokundukları, konuşmak için kendilerine dokunulduğunda bekletmeden dönüp baktıkları gözlenmiştir.

Bilişsel Beceriler; Ön test ile bilişsel beceriler son test ortalamalarının anlamlı bir farklılık gösterip göstermediğini belirlemek amacıyla yapılan eşleştirilmiş gruplar için wilcoxon testi sonucunda, aritmetik ortalamalar arasındaki fark istatistiksel olarak anlamlı bulunmuştur ($z=-2,979$; $p=0,003 <0,05$). Bilişsel Beceriler ön test ortalaması ($x=2,417$) bilişsel beceriler son test ortalamasından ($x=4,750$) düşüktür. Bilişsel becerilerden kuralları tanıma becerisinin geliştirilmesine yönelik yapılan uygulama çalışmasında; okul, sınıf, trafik, hastane, tiyatro, sinema gibi toplu yaşam alanlarında uyulması gereken kuralları tanıma ve kuralla uygun davranış sergileme becerilerinin kazandırılması hedeflenmiş ve yaratıcı drama etkinlikleri ile yapılan çalışmanın, işitme engelli çocukların kuralları tanıma becerilerinde anlamlı fark yarattığı görülmüştür.

Sonuç ve Öneriler

Yaratıcı drama yöntemi ile işitme engelli çocukların sosyal becerilerinin geliştirilmesi amacı ile uygulanan bu çalışma genel olarak değerlendirildiğinde; yaratıcı drama uygulamalarının işitme engelli çocukların ilişkii başlatma ve sürdürme becerilerinde, konuşma becerilerinde, grupla çalışma ve bilişsel becerilerinde istatistiksel olarak anlamlı fark yarattığı; duygusal becerilerinde, etkileşim becerilerinde ve temel sosyal becerilerinde ise istatistiksel olarak anlamlı fark yaratmadığı görülmüştür. Yapılan çalışma sonucunda işitme engelli öğrencilerin davranışlarında, sosyal becerilere yönelik kalıcı izli değişiklik sağlanabilmesi için öğretmen-veli işbirliğinin yanı sıra uzun süreli öğretim programlarının geliştirilmesi, özellikle özel eğitim alanında eğitim-öğretim gören çocuklar için yaratıcı drama dersinin öğretim programına alınması ve yaratıcı drama alanında uzman olan öğretmenlerin eşliğinde öğrencilerin yaratıcı drama derslerine katılımlarının sağlanması, yaratıcı drama derslerinin özel eğitim alanında uygulanması gerektiği düşünülmektedir.

Çalışmanın uygulama aşamasında, işitme engelli öğrencilerin gerek sözlü gerek yazılı ifadeleri kullanmada güçlük çekmelerine, bazı öğrencilerin işaret dilini sınırlı olarak kullanmalarına rağmen, beden dili ve işaret dili ile iletişim kurulabilmiştir. İşitme engellilerin eğitiminde hangi yöntem kullanılırsa kullanılsın, öğrencinin kavramları tanınmasının, bilgiyi almasının ve bilgiyi çoğaltmasının önündeki en büyük engelin dil yoksunluğu olduğu kabul edilmektedir. Dolayısıyla dil yoksunluğu, işitme engelli çocuğun her tür gelişimini de etkileyen önemli bir problemdir. Bu nedenle işaret dili yönteminin, duyma kalıntısı çok az ya da hiç olmayan işitme engelli bireyin eğitiminde kullanıldığında iletişimi ve öğrenmeyi artırdığı ve işitme engelli bireyin kişilik gelişiminde, eğitiminde ve sosyalleşmesinde önemli olduğu düşünülmektedir. İşitme engelli öğrencilerin iletişim için gerekli olan ifade araçlarını daha iyi kullanabilmeleri (sözlü, yazılı, işaret dili) halinde, sosyal beceri öğretiminde çok daha iyi sonuçlar alınabileceği düşünülmektedir. Sosyal beceri eğitimine yönelik çalışmaların yaygınlaşması, daha çok sayıda işitme engelli çocuğun sosyal beceri eğitim programına dahil edilmesi, daha uzun süreli çalışmalarla olumlu davranışları pekiştirme fırsatı bulmaları, öğretmenlerin ve aile bireylerinin sosyal beceri davranışlarında çocuğa model olmaları ve olumlu davranışları pekiştirmeleri durumunda, öğretilmesi hedeflenen sosyal becerileri kısa süre kazanabilecekleri ve sürdürebilecekleri düşünülmektedir.

İşitme engelli çocuklarla daha uzun süreli ve daha uygun fiziki koşulların olduğu bir mekanda öncelikle temel drama çalışması yapılması, katılımcı çocuğu daha iyi tanıma, bildikleri-bilmedikleri kavramları ve işaret dilini kullanabilme dereceleri hakkında bilgi edinmesi, katılımcılara oyunları tanıtmak ve oyunların kurallarının öğretilmesi, bu bilgiler ışığında çalışma planları hazırlanarak daha sonra yaratıcı drama yöntemi ile sosyal beceri öğretimine geçilmesinin daha doğru olacağı düşünülmektedir. Daha fazla görsel araç-gereç kullanılması ve video gösterilerinin bulunması halinde yapılan çalışmanın daha etkili olabileceği sonucuna varılmıştır.

Yaratıcı drama yöntemi ile uygulanan çalışmadan elde edilen sonuçlara bakıldığında, bu çalışmanın, eğitim yöntemi açısından işitme engelliler öğretmenlerine ve öğretmen adaylarına, yaratıcı drama yöntemini etkin kılma ve yaygınlaştırma açısından işitme engelli öğrencilerin öğrenim gördüğü anaokulu, ilköğretim ve liselerde görev yapan okul müdürleri ve idarecilerine, işitme engelli grubu ile çalışmayı düşünen yaratıcı drama lideri ve lider adaylarına yardımcı olacağı düşünülmektedir. İşitme engellilerle drama çalışmaları yapılırken aşağıdaki önerilerin göz önüne alınması çalışmaların verimliliğini artıracaktır.

- Yapılan çalışmaya benzer çalışmaların daha uzun süreli bir eğitim programı ile yeniden denemesi,
- İşitme engelli çocuklarla çalışan öğretmenlerin, yaratıcı drama yöntemini öğretim yöntemi olarak kullanması,
- Yaratıcı drama eğitiminde kullanılan teknik ve etkinliklerin anlaşılması ve etkinliğini sağlama açısından, liderin/öğretmenin çalışma yapacağı gruptaki çocukların yazılı-sözlü ve işaret dili ile kendilerini ifade edebilme derecesi hakkında bilgi sahibi olmaları ve bu bilgiler ışığında çalışma planları hazırlamaları,

- Sosyal beceri çalışmalarında kullanılan görsel sunumlarda çocuklara, örnek yaşamları olan işitme engelli insanların model olarak gösterilmesi,
- İşitme engelli çocukların yanı sıra, yetişkin işitme engellilerle de yaratıcı drama yöntemi ile farklı konularda çalışmalar yapılması önerilmektedir.

Kaynaklar

- Adıgüzel, Ö., Üstündağ, T., ve Öztürk, A. (2007). “İlköğretimde Drama” Anadolu Üniversitesi Yayınları, Eskişehir.
- Akfırat, F. Ö.(2004). “Yaratıcı Dramanın İşitme Engellilerin Sosyal Becerilerinin Gelişimine Etkisi. A.Ü.SBE. Yayınlanmamış doktora tezi, Ankara.
- Akfırat, F. Ö.(2006). “Sosyal Yeterlilik, Sosyal Beceri ve Yaratıcı Drama”.ÇDD, Yaratıcı Drama Dergisi,cilt 1, sayı 1, Ankara.
- Akfırat, F. Ö.(2002). “Engelli Çocuklar İçin Drama Lideri Farklılıklar Yaratabilir-İlköğretimde Engelli Çocuklarla Yaratıcı Drama” / Aslan N.(2002) İlköğretimde drama ve tiyatro-Türkiye 4.Drama Liderleri Buluşması ve Ulusal Drama Semineri-2002, Oluşum tiyatrosu ve drama atölyesi yayınları, Ankara
- Avcıoğlu H. (2003). “Sosyal Becerileri Değerlendirme Ölçeği. Etkinliklerle Sosyal Beceri Öğretimi. Ankara: Kök Yayıncılık.
- Avcıoğlu H. (2005). “Etkinliklerle Sosyal Beceri Öğretimi”. Ankara: Kök Yayıncılık.
- Avcıoğlu H. (2007). “Etkinliklerle Sosyal Beceri Öğretimi”. Ankara: Kök Yayınevi.
- Akkök F. (1999). “İlköğretimde Sosyal Becerilerin Geliştirilmesi /Öğretmen El Kitabı” . İstanbul: Özgür Yayınları.
- Atay M. (1999). “İşitme Engelli Çocukların Eğitiminde Temel ilkeler”. İstanbul: Özgür Yayınları.
- Cornelius, H. (1990). “The Play Behavior of Hearing-Impaired Kindergarten Children” /muse.jhu.edu
- Çifci İ., Sucuoğlu B. (2003). “Bilişsel Süreç Yaklaşımıyla Sosyal Beceri Eğitimi”. Ankara: Kök Yayınevi.
- Köni N. (1987). “İşitme Engelli Çocuklara Bazı İletişim Becerilerinin Kazandırılmasında Eğitimle İlgili Çevre Düzenlemesinin Etkisi” Hacettepe Üniversitesi Sağlık Bilimleri Enstitüsü, Yayınlanmamış Doktora Tezi, Ankara
- MEB (2012). “Özel Eğitim Hizmetleri Yönetmeliği”, Ankara.
- Ömeroğlu E. (1992). “Okul Öncesi İşitme Engelli Çocukların Kaynaştırılmasında Yaratıcı Drama
- Özbey Ç. (2007). “Özel Eğitimde Kavram ve Beceri Öğretimi” İstanbul: Ya-Pa Yayınları.
- San İ. (2003). “Drama ve Öğretim Bilgisi” Ankara: Naturel.
- Sacks O. (2001). “Seeing Voices (Sesleri Görmek)” İstanbul: YKY.
- Türkiye İşitme Engelliler Milli Federasyonu web sayfası (2007)

EKLER

EK: 1

Konu	: Duyguları Tanıma
Katılımcılar	: İlköğretim I.kademe / 10-11 yaş işitme engelliler
Katılımcı Sayısı	: 12
Süre	: 80 dk. (40 + 40 dak.)
Araç ve Gereçler	: Çeşitli duygu ifadelerine ait resimler. Boşlukları tamamlama formu
Yöntem ve Teknikler	: Doğaçlama, yazma.
Kazanımlar	: - Duygu ifadelerini tanır. - Duyguların isimlerini söyleyebilir. - Duygularını beden dili ve sözel dil ile ifade eder.

A. Hazırlık Isınma

1. Etkinlik: Lider tarafından duyguların adları ve ifadeleri tahtaya yazılır.

- Heyecan, heyecanlanırım.	-Kızgınlık, sinirlenirim.
- Tiksinti, tiksiniyorum.	-Şaşkınlık, şaşırıyorum.
- Üzüntü, üzülürüm.	-Sevinç, sevinirim.
2. Etkinlik:Öğrencilerden mekanda serbest biçimde yürümeleri ve verilen yönergeler doğrultusunda hareket etmeleri istenir. Mutlu yürüyoruz, kızgın yürüyoruz, heyecanlı yürüyoruz, korkarak yürüyoruz, tiksinerken yürüyoruz, şaşkınlıkla yürüyoruz.
3. Etkinlik: Oyun/ Davul, Zurna, 1-2-3 : Oyunun tekerlemesi ve kuralları öğretilir. Gönüllü ebe seçilir. Ebe yüzü oyunculara dönük şekilde işaretlerle davul, zurna der ve oyunculara sırtını döner, sağ veya sol kolunu yana açarak parmakları ile sırasıyla 1-2-3 gösterdikten sonra dönüp arkasına bakar. Ebe 1-2-3 tekerlemesini söylerken diğer oyuncular ebeye yaklaşıp dokunmaya çalışırlar, ebe arkasını döndüğünde donarlar, ebe hareket eden bir oyuncu görürse o oyuncuyu oyun dışına çıkarır. Son kalan kişi ya da ebeye dokunmayı başaran kişi alkışlanır (oyun işitme engelli çocukların oynayabileceği şekilde uyarlanmıştır.)
4. Etkinlik: Lider, katılımcı öğrencilerin oturmalarını ve aralarından bir gönüllünün ayağa kalkmasını ve yanına gelmesini ister. Lider elinde bulunan çeşitli duygu ifadelerinin yer aldığı resimlerden birini diğerlerinin görmeyeceği şekilde ayaktaki öğrenciye gösterir ve bu duyguyu sadece yüz ifadesi ile arkadaşlarına göstermesini, diğer öğrencilerin de gösterilmeye çalışılan duygunun ne olduğunu bulmalarını ister. Farklı bir duyguya geçildiğinde, başka bir gönüllü öğrenci kaldırılarak çalışmaya devam edilir.

B. Canlandırma

5. Etkinlik: 2'li gruplar oluşturularak her gruba tahtada yer alan duygulardan birini seçmeleri, seçtikleri duygu ile ilgili bir olay kurgulamaları canlandırma yapmaları istenir (canlandırmada yer alan rollere kendileri karar verirler.).
 - 1.grup : Katil-Polis-Katilden korkan kişi (korku)
 - 2.grup : Kadın-Kadından hoşlanan Erkek (Heyecan,sevinç)
 - 3.grup : Kaza yapan 2 şoför- (Kızgınlık)
 - 4.grup : Yaya-Yayaya çarpan şoför (heyecan-korku)
 - 5.grup : Eski karı koca (üzüntü, kızgınlık)

Ara Değerlendirme

- İzlediğimiz canlandırmalarda hangi roller vardı?
- Canlandırmada yer alan duygular hangisiydi? Soruları sorularak üzerinde konuşuldu.

4. grubun canlandırması esnasında izleyen öğrenciler arasından birinin canlandırmaya hemşire olarak girdiği daha sonra yaralanan kadının eşine telefon edilerek başka bir öğrencinin de eş rolü ile canlandırmaya katılarak doğaçlama yaptıkları gözlemlendi. 5.canlandırmada ise canlandırmayı yapan öğrencilerin kim oldukları ve ne yapmak istediklerine karar vermedikleri anlaşıldığından canlandırma durdurularak tüm gruba örnek verildi, yaptıkları canlandırmalarda kişilerin kim olduğuna karar verip, kişilerin arasında geçen bir olayı canlandırmaları gerektiği hatırlatıldı. Canlandırmayı yapan öğrencilere kimi canlandırdıkları ve olayın ne olduğu sorulduğunda evli oldukları ama ayrıldıkları yanıtı alındı. Ayrılmış eşlerin karşılaşmalarını canlandırmaları istendi. Her canlandırmadan sonra tüm öğrencilere canlandırmada yaşanan olay ve duygunun ne olduğu sorulduğunda genel olarak heyecan, korku, kızgınlık üzüntü duygularını ifade ettikleri görüldü, öğrencilerin yanıt veremediği durumlarda ise lider tarafından açıklama yapıldı.

6. Etkinlik: 4'lü gruplar oluşturularak her gruba tahtada yer alan duygulardan birini seçmeleri, seçtikleri duygu ile ilgili bir olay kurgulamaları ve canlandırma yapmaları istenir.

- 1.grup : Gelin-Damat –Nikah Memuru
- 2.grup : Yaşlı kadın-Torun-Ambulans Şoförü-Doktor
- 3.grup : Kaza yapan şoför-Yaralı kadın-Trafik polisi

Ara paylaşımlar

- İzlediğimiz canlandırmalarda hangi roller vardı?
- Canlandırmada yer alan duygular hangisiydi?

Öğrenciler rol kişilerini ifade edemediler ancak canlandırmalarda gösterilen duyguları sevinç, üzüntü, kızgınlık şeklinde ifade ettiler.

C- Değerlendirme

7. Etkinlik: Katılımcı öğrencilere, lider tarafından hazırlanmış, boşlukların yazılı olarak tamamlanacağı çeşitli duygu ifadelerinin yazılı olduğu kağıtlar verilir. Cümle boşluklarına hissettikleri duyguyu yazmaları yönergesini verilir.

İlk kez uçağa bindiğimde.....

Arkadaşlarım beni oyuna almadığı zaman

Bozulmuş, kötü kokan bir yemek yediğimde.

Çok beğendiğim bir hediye alınca.....

Çok sevdiğim arkadaşım ile kavga edince

Arkadaşım izin almadan çantamı karıştırdığında.....

Hayvanat bahçesinde daha önce hiç görmediğim bir hayvanı gördüğümde.....

Cümleleri anlamakta güçlük çeken öğrenciler için duygu ifadelerinin yer aldığı cümleler sırası ile tahtaya yazılmış, daha sonra tahtada yazılı olan duygu ifadelerine bakarak, cümlelerin boş kısmına hissettikleri duygu-

nun adını yazmaları istenmiştir. Çalışma esnasında öğrencilerden bir kaçının ne yazacaklarını bilemediklerinden arkadaşlarının yazdıklarını aynen yazmaya çalıştıkları gözlemlenmiştir. Çalışma sonunda bir öğrencinin, “çok beğendiğim bir hediye alınca.....” cümlesinde “şaşıırırım” ifadesini kullandığı, diğer bir öğrencinin ise bozulmuş, kötü kokan bir yemek yediğim zaman... cümlesinde “üzülürüm”, arkadaşlarım, oynadıkları oyuna beni almadığı zaman...”sinirlenirim” ifadesini kullandığı görülürken, öğrencilerin genelinin, yukarıda yer alan duygu ifadelerinin yer aldığı cümlelerin boşluklarına sırası ile “İlk kez uçağa bindiğimde...(heyecanlanırım),“Arkadaşlarım beni oyuna almadığı zaman...(üzülürüm)... ifadelerini kullandıkları görülmüştür.

Summary

Developing Social Skills Of Hearing Impaired Children With The Creative Drama⁴

Beyhan Arbay⁵

Fatma Önalın Akfırat⁶

Method

Hearing impaired people face several problems communicating with other people, in their academic works, in their professional lives, in behavioral and emotional areas. In order to solve these problems the level of social skills of hearing impaired children are need to be improved and they are need to be integrated to the society. Considering the development process of hearing impaired children, social skills education is need to be started at early ages, be based on experiences and be permanent in order to improve these children's communication with their peers and their social skills. In the studies comparing hearing impaired children to those who have no hearing problems, it has been seen that hearing impaired children have more academic, emotional and behavioral problems compared to those without hearing problems. On the basis of their behavioral problems lies the lack of the skills which affect their social developments. (Akfırat, 2004; Gönen 2001) In their works, they state that the primary school children develop their social skills which are important in their lives with creative drama. In these drama process they practice some social situations from their real lives and they play dramatical plays. By doing these, their intangible thinking skills, vocabulary knowledge, imagination, social skills develop. Therefore, they state that creative drama activities should be included to the educational programs of hearing impaired children as well as those without hearing problems. (Sack, 2001) In the work named "Seeing the Sounds", they say "If some hearing impaired children are able to have much better education compared to the others even though they are highly deaf, we should search the origin of the problem in the difficulties caused by the deafness not in the deafness; especially in the difficulty of communication they face from the beginning of their lives." With this statement it is emphasized the importance of the education on developing communication skills. Consequently, giving hearing impaired children the opportunity to develop their social skills, using different teaching techniques such as creative drama in learning environments will make considerable effects on these children's personal and social developments.

The Aim of The Study

The study which aims to develop social skills with the method of creative drama, target to gain hearing impaired children the behavioral skills which they need considering the difficulties they face both in their social relationships and the social life.

The Method

In this study it is used pre and post test without control group quasi-experimental research design.

4 This article was written from MEB Dogan Creative Drama Leadership's/Educator's Course Final Project.

5 İstanbul Bar Association e-mail: beyhanarbay@gmail.com

6 Teacher, Ministry of Education, fatmaakfırat@gmail.com

The Sample

3-4-5th grade teachers were negotiated individually considering the fact that it would be more suitable to work with the students between 10-12 years of age in order to achieve the goals of gaining the social skills planned. As a result of negotiations made with the class teachers, the group were qualified from the students who were able to attend the program regularly and the ones who had no other disability apart from being hearing impaired. Students both diagnosed with mental retardation and hearing loss and the students who were not able to attend the program regularly were left out from the program. The group was consisted of 6 girls and 6 boys of 10 years of age and 2 students of 11 years of age.

Data Collection

In this study Avcioğlu (2003) Social Skills Evaluation Scale was used in order to determine the social skills required to gain to the students before the practice, prepare a plan according to the results and evaluate the effectiveness of the program after the practice. The test which has “yes, no, sometimes” options consists of totally 29 statements; 25 of them are positive and 4 of them are negative.

The Process

Before the practice, the skills will be studied on or handled in the workshop were determined according to the results of pre test given to the teachers in order to evaluate. While determining these skills, 4 month- long workshop plans were made benefiting from expert opinions. 12 workshop plans were made by determining the following skills: “greeting and introduction”, “adjustment and reliance”, “recognition of the sensations”, “recognition of the emotions”, “listening”, “coping with teasing”, “control of anger” and “recognition of the rules”. Each plan was implemented in two hours of school time (40+40minutes) and the process was completed in 23 hours of school time in 12 days in total. After two months from the practice, the second test was filled for the last time by the school teachers in order to analyze if the practice has caused any differences on hearing impaired children's behaviors.

The Results and The Comments

The results and the comments when analyzing the results of social skills evaluation test applied by the school teachers before and after the practice, some positive changes were noticed in the skills of being in cooperation in the group such as proposing to play a game, asking permission for joining the game; in the skills of initiating and sustaining relationships such as using the statements of greeting, introducing yourself and meeting; in speaking skills such as waiting for others to finish their statements, speaking at the proper time; in cognitive skills such as recognition of the rules. No changes were noticed in interaction skills such as coping with teasing, in emotional skills such as trusting the others. The statement of “teasing with others is good” was observed to change in negative direction. In the warming-up activity called “the circle of teasing” it was observed that the adjectives used to tease oneself did not affect the children; on the contrary, they enjoyed themselves very much. It was thought that they take the teasing behavior as fun and joke and therefore it may have a contrary effect. Even though there were no considerable changes in emotional skills in general, it was seen a significant change in the skills of recognition and expression of emotions with the workshop called “Recognition of the Emotions”. The reason of uneffectiveness of the practice in the skills of trusting the others lies in the fact that developing the skills of self-confidence and trusting the others requires long term studies. One hour practice was obviously insufficient. On the other hand, it was observed that the skills of starting the conversation, helping others, apologizing, asking for permission, being able to say no, feeling empathy, asking questions have been changed positively although no study could have been conducted about it. It is thought that in order to make behavioral changes in the teaching of social skills it is important to have school- parents cooperation and support; also the factors of being a model.

The Conclusion and The Discussion

In order to see the effectiveness of the studies of social skills education with creative drama method and see the difference in the behavior and attitudes of the children, the evaluation results which were applied by the teachers both before and after the practice were analyzed and it was stated that the practice generally has made a significant difference in the children's behavior participated in it but there are no meaningful difference in some behaviors. In order to make a permanent changes about these skills; the long term educational program developments are required as well as the teacher- parents cooperation. In addition, adding creative drama lessons to the curriculum for the children who receive special education and providing the attendance of the children to the lessons in company with the expert teachers in the field of creative drama have an essential role. Turkish sign language was usually used in the study because the children usually use sign or body language and they have difficulty to understand the verbal and the written language. Whatever the method is used in education of hearing impaired children, the main obstacle in the way of recognition of the notions, obtaining and reproducing the information is the lack of language. Therefore, the sign language method is thought to increase the communication and the learning and have an essential role in education, socialization and personality development of the person who is partly or totally hearing impaired. As a result, it is thought that it will be more appropriate to do basic drama activities primarily in longer terms and in an atmosphere which has more suitable physical conditions. In addition, It will be appropriate to know the participant child better, know his/her concept knowledge and his/her level of sign language, introduce the drama activities/plays and the rules of them. In the light of these informations, creative drama lesson plans will be prepared and education of social skills with creative drama method will be implemented subsequently. It was concluded that using visual devices more and showing videos may increase the effectiveness of the study.